

Odwołania do Ojców Kościoła i pisarzy kościelnych okresu patrystycznego w kazaniach biskupa Pawła Kubickiego

References to the Fathers of the Church and Ecclesiastical Writers of the Patristic Period in the Sermons of Bishop Paul Kubicki

Ks. Albert Warso¹

Abstract: Bishop Paweł Kubicki (1871-1944) is best known for his writing as well as for his pastoral activities. During his priestly and episcopal ministry, he preached many sermons. Some of them have been printed. This article aims to identify and discuss references to the Church Fathers and ecclesiastical writers of the patristic period in his preaching activity. These references appear in his main preaching work, which is the collection *Żywe słowo na ambonie i poza amboną*. This publication is therefore the main source of the present study. It contains a selection of the sermons he preached during almost his entire life, and was published seven years before the author's death. Out of up to three volumes planned by him, only the first volume was published. Bishop P. Kubicki referred most often to the ideas of St Augustine, as well as to the events in his life.

Keywords: Bishop Paweł Kubicki; Sandomierz diocese; Fathers of the Church; ecclesiastical writers; preaching

W historiografii XIX i XX wieku w znaczny sposób zapisał się Paweł Kubicki (1871-1944), sandomierski biskup pomocniczy od 1918 roku, a później biskup tytularny². Znany jest on głównie jako autor ważnych

¹ Ks. dr Albert Warso, Instytut Nauk Teologicznych, Wydział Teologii, Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II, Polska; e-mail: albert.warso@kul.pl; ORCID: 0000-0002-4859-9214.

² Bp P. Kubicki urodził się 15.01.1871 roku w Radomiu. Święcenia kapłańskie przyjął w 1893 roku. Posługiwał w kilku parafiach. W 1904 roku został wicerektorem, a w 1907 roku – rektorem seminarium duchownego w Sandomierzu. Z kolei w 1912 roku został oficjałem generalnym diecezji sandomierskiej. Benedykt XV mianował go w 1918 roku biskupem pomocniczym diecezji sandomierskiej. Biskup sandomierski Marian Ryx mianował go wikariuszem generalnym. W 1933 roku bp Włodzimierz Jasiński (od 1930 następca bp. M. Ryxa) zwolnił go z obowiązków wikariusza generalnego. W późniejszych latach oficjalnie nie tytułowano go mianem biskupa

publikacji – uważanych dziś za źródłowe – dotyczących represji, jakim władze carskie poddawały Kościół w Polsce w okresie zaborów³. Ponadto, zwłaszcza na terenie dawnej diecezji sandomierskiej, znany był jako duszpasterz charakteryzujący się niezwykle gorliwością. Warto wspomnieć, że na przestrzeni ponad 25 lat biskupstwa przeprowadził 431 wizytacji uroczystych i 42 prywatnych. W tym czasie udzielił sakramentu bierzmowania ponad 523 tys. osób⁴. Widomymi do dzisiaj znakami jego posługi i troski o innych są chociażby Dom Opieki prowadzony w Radomiu przez Zgromadzenie Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia i Dom Księży Emerytów w Sandomierzu. Pierwsza z tych placówek została wzniesiona i zorganizowana jeszcze przed przyjęciem przez niego sakry biskupiej, w czasie prac natomiast nad wznoszeniem sandomierskiego Domu Księży Emerytów był przewodniczącym Komitetu Budowy⁵.

Realizowana przez niego posługa duszpasterska wiązała się z często głoszonymi kazaniami i innymi wystąpieniami. Niektóre z jego kazań zostały wydane drukiem, inne pozostały w rękopisach czy w maszynopisach⁶. Twórczość homiletyczna i kaznodziejska bp. P. Kubickiego

pomocniczego, lecz tytularnego. Zmarł 11.02.1944 roku. Pochowany został na cmentarzu rzymskokatolickim w Radomiu. Zob. F. Jop, *Ksiądz Biskup Paweł Kubicki*, „Kronika Diecezji Sandomierskiej” (dalej: KDS) 57/5 (1964) s. 99-118; W. Wójcik, *Bp Paweł Kubicki (1871-1944)*, STV 8/2 (1970) s. 253-286; A. Warso, *O pracy księdza Pawła Kubickiego (1871-1944) w parafiach diecezji sandomierskiej*, w: *Musicam sacram dilexit. Księga pamiątkowa dedykowana Księdzu Henrykowi Ćwiekowi profesorowi wyższych seminariów duchownych w Sandomierzu i Radomiu. Studia i materiały*, red. M. Jagodziński – S. Kowalik – A. Wąsik, Radom 2017, s. 175-196.

³ Na szczególną uwagę zasługuje: P. Kubicki, *Bojownicy kapłani za sprawę Kościoła i Ojczyzny w latach 1861-1915*, cz. 1: t. 1-3, Sandomierz 1933; cz. 2: t. 1-4, Sandomierz 1936-1938; cz. 3: t. 1-4, Sandomierz 1939-1940, s. 304 (ostatni tom nie został skończony, ze względu na zakaz Niemców w czasie II wojny światowej). Por. Wójcik, *Bp Paweł Kubicki*, s. 272.

⁴ A. Warso, *Biskup Paweł Kubicki – konsekратор kościoła w Jastrzębiu*, w: *Udając się do Jastrzębia. Protokół wizytacji biskupiej parafii Jastrzęb w 1931 r.*, red. A. Warso, Jastrzęb 2021, s. 69.

⁵ A. Warso, *Biskup Paweł Kubicki – pomysłodawca i założyciel radomskiego „Domu Opieki” przy ul. Kozienickiej*, w: *Stulecie zapisane miłosierdziem. Historia Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia w Radomiu*, red. M. Krawczyk, Radom 2019, s. 27-51; A. Warso, *Budowa Domu Księży Emerytów w Sandomierzu w latach 1926-1930*, „Studia Sandomierskie” 13/3 (2006) s. 23-50.

⁶ Drukiem ukazały się: P. Kubicki, *Mowa wypowiedziana w Łukawie 25 stycznia b.r. przez ks. Kanonika Pawła Kubickiego na pogrzebie śp. ks. Mikołaja Moleckiego, prałata katedry sandomierskiej, proboszcza parafii Łukawa*, KDS 11/2 (1918) s. 17-23; P. Kubicki,

była już opracowywana naukowo⁷. Nie zajmowano się natomiast dotychczas poszukiwaniem odwołań do Ojców Kościoła i pisarzy kościelnych w jego kazaniach⁸. Stąd też niniejszy artykuł stawia sobie za cel wskazanie i omówienie tych właśnie odniesień⁹. Nawiązania te w kazaniach bp. P. Kubickiego pojawiają się w jego głównym dziele kaznodziejskim, jakim jest zbiór *Żywe słowo na ambonie i poza amboną*¹⁰. Publikacja ta stanowi więc główne źródło niniejszego opracowania. Jest to „największa kaznodziejska publikacja” bp. P. Kubickiego. Znajduje się w niej 206 kazań (84 niedzielnych i 122 świątecznych)¹¹.

Dzieło *Żywe słowo na ambonie i poza amboną* zawiera wybór kazań, które bp Paweł Kubicki głosił w czasie prawie całego życia. Zostało wydane przez autora na siedem lat przed jego śmiercią. Z planowanych przez autora nawet trzech tomów, ukazał się tylko pierwszy, zawierający kazania na wszystkie niedziele i uroczystości Pańskie. W drugim tomie miały znaleźć się nauki na uroczystości maryjne, ku czci niektórych świętych, jak też inne przemówienia okolicznościowe¹².

Kazanie wygłoszone dn[ia] 16. VI. 1935 r. w czasie Marjańskiego Kongresu Róż[aniego] przed kość[iołem] Matki B. Ostrobramskiej we Lwowie, Lwów 1936; P. Kubicki, *Żywe słowo na ambonie i poza amboną*, t. 1, Sandomierz 1937. Inne kazania bp. P. Kubickiego (rękopisy, maszynopisy) przechowywane są na przykład w Archiwum Sióstr Bernardynek w Świętej Katarzynie i w Archiwum Sióstr Norbertanek w Imbramowicach.

⁷ Na temat działalności kaznodziejskiej bp. P. Kubickiego powstały trzy prace magisterskie: J. Kozłowicz, *Działalność kaznodziejska biskupa Pawła Kubickiego. Studium homiletyczne*, Lublin 1976, mps, Archiwum Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, sygn. T.m. 1053; J. Beksiński, *Studium homiletyczne dorobku kaznodziejskiego księdza biskupa Pawła Kubickiego*, Warszawa 1981, mps; J. Kucz, *Myśl teologiczna w kazaniach księdza biskupa Pawła Kubickiego*, Lublin 2000, mps. Zob. też: A. Warso, *Biskup Paweł Kubicki jako kaznodzieja*, „Nasza Przyszłość” 114 (2010) s. 197-226.

⁸ Sporządzony przez ks. J. Kozłowicza *Wykaz cytowanych w „Żywym Słowie” Ojców i Doktorów Kościoła* nie podaje wszystkich odniesień do Ojców Kościoła i pisarzy kościelnych. Zob. Kozłowicz, *Działalność kaznodziejska*, s. 120-122.

⁹ Beksiński, *Studium homiletyczne*, s. 66: „W niektórych kazaniach [P. Kubickiego] daje się zauważyć naśladowanie wybitnych Ojców Kościoła czy świętych Pańskich. Korzysta z ich myśli, stylu, a nawet języka. Odnajdujemy tam wyrażenia stosowane przez konkretnych Ojców tradycji i świętych”.

¹⁰ Kubicki, *Żywe słowo*.

¹¹ Beksiński, *Studium homiletyczne*, s. 30. „Wprawdzie *Żywe słowo* nie zawiera całości dorobku kaznodziejskiego bp. P. Kubickiego, ale jest największą jego publikacją z tej dziedziny” (Kozłowicz, *Działalność kaznodziejska*, s. 35).

¹² Kubicki, *Żywe słowo*, s. 1116.

Jak pisał ks. Józef Kozłowicz, „kazania bp. Pawła Kubickiego zrodziły się z codziennej pracy duszpasterskiej. Nie są one dziełem teoretyka kaznodziejstwa, nie zrodziły się przy biurku uczonego homilety, ale są owocem wieloletniego pełnienia urzędu nauczycielskiego kapłana i biskupa”¹³. W tłumaczeniu perykop ewangelicznych korzystał on zarówno z cytatów biblijnych, jak też z dzieł Ojców Kościoła i wydarzeń z życia¹⁴. Jak zaznaczał ks. Franciszek Jop w recenzji zbioru kazań bp. P. Kubickiego, „bogactwo dobrze dobranych cytat[ów] z Pisma św. i Ojców Kościoła nadaje przemówieniom powagę i namaszczenie”¹⁵.

W przytaczanych w niniejszym artykule cytatach zachowano składnię zapisaną przez biskupa z Sandomierza, a jedynie uwspółcześiono pisownię. By ukazać styl i język bp. P. Kubickiego, przywołano (zwłaszcza w przypisach) fragmenty jego twórczości homiletycznej. Dopowiedzieć też należy, że niekiedy w tomie *Żywego Słowa* autor rozpoczyna cudzysłowem cytat, a nie zaznacza jego zakończenia, lub odwrotnie – cudzysłów pojawia się tylko na końcu¹⁶.

1. Słowa Ojców Kościoła i pisarzy kościelnych przywoływane przez bp. Pawła Kubickiego

Biskup P. Kubicki w swych kazaniach korzystał z wypowiedzi i myśli Ojców Kościoła i pisarzy kościelnych – podobnie jak z cytatów biblijnych – dla potwierdzenia swych tez i przedstawianych słuchaczom myśli¹⁷. Niekiedy nie odnosił się do konkretnego Ojca Kościoła, ale mówił ogólnie, powołując się na Ojców Kościoła¹⁸. Tak więc na przykład mówił: „Ojcowie Kościoła dają taką odpowiedź (...)”¹⁹.

W kazaniu wygłoszonym w uroczystość Trójcy Przenajświętszej bp P. Kubicki mówił swym słuchaczom „o tajemnicy, o której rozprawiać

¹³ Kozłowicz, *Działalność kaznodziejska*, s. 40.

¹⁴ Kozłowicz, *Działalność kaznodziejska*, s. 59.

¹⁵ X. F. J. [F. Jop], *Paweł Kubicki Biskup Sufragan Sandomierski. Żywe Słowo na ambonie i poza amboną* [rec.], KDS 30/11 (1937) s. 336.

¹⁶ Zob. Kubicki, *Żywe słowo*, s. 71, 62-63.

¹⁷ Warszo, *Biskup Paweł Kubicki jako kaznodzieja*, s. 212. Bp P. Kubicki „przeważnie nie cytuje dosłownie ich wypowiedzi, ale omawiając pewną prawdę, dodaje na jej potwierdzenie, że takiego właśnie zdania są następujący Ojcowie” (Kozłowicz, *Działalność kaznodziejska*, s. 120).

¹⁸ Zob. Kubicki, *Żywe słowo*, s. 92, 107, 115, 177, 201, 205, 249, 873.

¹⁹ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 92.

nie ludzka tylko mowa jest za słaba, a nawet anielska, jak się wyraża św. Ambroży²⁰. Odwoływał się do refleksji św. Augustyna nad zrozumieniem tajemnicy Trójcy Świętej²¹. W kazaniu na uroczystość Opatrzności Bożej przywoływał słowa św. Grzegorza z Nazjanzu i św. Jana Chryzostoma. Cytował również swym słuchaczom słowa modlitwy św. Augustyna, w której zakończeniu znalazły się słowa: „Pójdę tą drogą, którą Ty mi wskażesz. Cierpię, lecz jako Ty, Jezu, rozporządzisz, tak niech się ze mną wszędzie i zawsze dzieje. Ja zbłądzić mogę, Ty nigdy nie zbłądzisz, bo w Tobie prawda, żywot i zmartwychwstanie”²². Przemawiając z kolei w uroczystość Chrystusa Króla, bp P. Kubicki odwoływał się do zwrotu św. Hieronima do Chrystusa: „Urodą (Królu niebios i ziemi), piękniejszyś nad syny człowiecze”²³.

Mówiąc o postawie św. Józefa przed narodzeniem Zbawiciela, bp P. Kubicki przywoływał myśli św. Jana Chryzostoma i św. Grzegorza²⁴. Głosząc kazanie o Mędracach ze Wschodu odwoływał się do św. Augustyna, jak też do św. Ambrożego²⁵. Słowa Symeona do Maryi o mieczu boleści komentował zaś słowami św. Augustyna²⁶. Również z pomocą św. Augustyna tłumaczył – omawiając ewangeliczny fragment o odnalezieniu Jezusa w świątyni – zdanie mówiące o tym, że Jezus „był poddany” Maryi i Józefowi. W tym kontekście posłużył się również słowami

²⁰ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 873.

²¹ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 874: „Św. Augustyn szuka dla zbliżenia się swym umysłem do tajemnicy Trójcy Św[iętej] właściwości duszy ludzkiej, któreby mu choć trochę uprzęstąpiły jakie takie pojęcie o Trójcy Św[iętej]. Doktor więc ten święty widzi w duszy ludzkiej: siłę poznawczą, przymiot wolnej woli i możliwość zapamiętania stworzonych przez siebie pojęć i te trzy władze stanowią jedną duszę, a nie trzy, tak Bóg Ojciec, Syn Boży i Duch Św[ięty] nie są trzema oddzielnymi istotami, ale jednym Bogiem”. Por. też: Kubicki, *Żywe słowo*, s. 882.

²² Kubicki, *Żywe słowo*, s. 1091-1092. W 1921 roku bp P. Kubicki mówił: „Nie tylko świat fizyczny, czyli widzialny, ale i świat ducha podlega rządowi Opatrzności. Serca najtwardsze Bóg może, jeśli zechce, skruszyć, ku sobie skierować i użyć do dzieł swej Opatrzności, by szerzyć królestwo swoje wśród ludzi. Nawróconych Szawłów, Augustynów, Ignacych, Hermanów Kościół wielu liczy w dziejach swoich” (Kubicki, *Żywe słowo*, s. 1094).

²³ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 1019.

²⁴ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 625.

²⁵ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 640-641, 644, 646.

²⁶ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 64: „«Aby myśli z wielu serc były objawione» św. Augustyn tłumaczy te słowa w ten sposób, że w czasie cierpień Chrystusa ujawniła się złość Żydów i słabość uczniów, którzy opuścili Chrystusa i zbiegli”.

św. Bedy Czcigodnego, który mówił o wsłuchiwaniu się Maryi z uwagą w słowa jej Syna²⁷.

Zdanie św. Ambrożego, że pomoc Bożą można znaleźć w modlitwie i w poście, bp P. Kubicki przywołał jako ilustrację do kuszenia Chrystusa i Jego pobytu na pustyni²⁸. Rozważając natomiast cud w Kanie Galilejskiej, a dokładnie słowa Chrystusa, że „jeszcze nie nadeszła Jego godzina”, bp P. Kubicki tłumaczył, przy pomocy św. Jana Chryzostoma, że Zbawicielowi chodziło o poczekanie na moment, gdy całe wino się skończy, by tym wyraźniej mógł okazać swą moc²⁹. Słowa św. Cyryla posłużyły biskupowi do ukazania postawy Chrystusa wobec swej Matki³⁰. Z kolei sens dramatycznego obrazu burzy na jeziorze, uspokojonej przez Chrystusa, biskup opisywał przy pomocy odniesienia do słów Orygenesza, św. Jana Chryzostoma, św. Piotra Chryzologa i św. Augustyna³¹. W tym kontekście przytaczał zdanie biskupa Hippony: „Więcej naśladowaj wiatry i morze, bądź posłuszny Stwórcy swemu na rozkaz Chrystusa”³². Opisuując scenę przemienienia Pańskiego, bp P. Kubicki posłużył się myślami św. Jana Chryzostoma, św. Jana Damascyńskiego, św. Cyryla, św. Hieronima i św. Leona Wielkiego³³. Biskup tłumaczył, że ten ostatni z Ojców wskazywał na ścisły związek pomiędzy przemienieniem Chrystusa a zapowiedzią Jego męki.

Biskup P. Kubicki w swych kazaniach korzystał z wykładni i refleksji Ojców Kościoła w tłumaczeniu wiernym zawartych w Ewangelii

²⁷ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 69: „Odtąd, powiada Beda, Maryja z większą uwagą i skupieniem wsłuchiwała się w słowa Jezusa, aby rozumieć wszystko, co Chrystus mówił, nauczał i czego żądał”. Jednocześnie bp P. Kubicki zachęcał: „Naśladowujmy Maryję i wsłuchujmy się w naukę Chrystusa, którą nam daje Jego św[ięty] Kościół i ją w codziennym stosujemy życiu” (Kubicki, *Żywe słowo*, s. 69).

²⁸ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 113: „Św. Ambroży, zastanawiając się nad tym zdarzeniem, mówi: «Z tego widać, że nie na rynku, nie na ulicach można znaleźć pomoc Bożą dla swej duszy, lecz w modlitwie i poście, w duchu Bożym praktykowanych», jak nam tego Chrystus zostawił przykład”.

²⁹ Zob. Kubicki, *Żywe słowo*, s. 75: „«Jeszcze nie przyszła godzina moja», mówi Chrystus do Maryi; to znaczy: poczekam jeszcze trochę, aż wszystko wino wyjdzie i będą o tym wiedzieć wszyscy uczestnicy godów, aby wyraźniej okazał się fakt cudu i żeby wszyscy zwrócili swą uwagę na to, że cudu dokonał i uwierzyli w moje posłannictwo boskie. Tak to tłumaczy św. Chryzostom”.

³⁰ Zob. Kubicki, *Żywe słowo*, s. 75: „Św. Cyryl zaś w zachowaniu się Chrystusa widzi Jego wskazówkę, jak należy słuchać rodziców swoich, kiedy ze względu na matkę przystępuje do czynu”.

³¹ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 85-86.

³² Kubicki, *Żywe słowo*, s. 86-87.

³³ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 125-126, 919, 921-922.

przypowieści. Tak więc przypowieść o kąkolu wyjaśniał, odwołując się do alegorii użytej przez św. Hieronima i św. Augustyna³⁴. Idąc natomiast za myślą św. Hilarego, omawiając przypowieść o ziarnku gorczycy, mówił, że oznacza ono Chrystusa, który początkowo był nieuznawany i wzgardzony, a poprzez swą mękę stał się „większym ponad wszystkich proroków”³⁵. Jednocześnie, w tym samym kazaniu, odwoływał się również do innych Ojców Kościoła: do św. Jana Chryzostoma, św. Augustyna, św. Hieronima i św. Ambrożego. W ukazaniu wiernym przypowieści o zaczynie powoływał się na słowa św. Augustyna³⁶. Wyjaśniając przypowieść o robotnikach w winnicy, korzystał z myśli św. Hieronima i św. Jana Chryzostoma³⁷, a przypowieść o faryzeuszu i celniku tłumaczył, powołując się na św. Augustyna i św. Hieronima³⁸. Z kolei przypowieść o uczcie wyjaśniał, odwołując się do św. Grzegorza Wielkiego i św. Augustyna³⁹. Odnosząc się do słów Teodoret z Cyru, bp P. Kubicki pisał o oliwie dopływającej do lamp⁴⁰.

Wypowiedzi Ojców Kościoła i pisarzy kościelnych stanowiły również pomoc dla biskupa z Sandomierza w wyjaśnianiu poszczególnych zdań Ewangelii. Tak więc powoływał się na myśli św. Grzegorza, św. Augustyna i Orygenesesa, gdy komentował Chrystusowe słowa, że „wielu jest wezwanych, ale mało wybranych”. Odwołując się do słów biskupa Hippony: „Kto dobrze żyje, ten dobrze umiera”, bp P. Kubicki tłumaczył: „Na ostatnią chwilę życia nie można liczyć [...]. Przeto kto źle lub niedbale żyje, nie ma prawa spodziewać się, by należał do liczby wybranych”⁴¹. Prawdę o Chrystusie, „światłości świata”, bp P. Kubicki wyjaśniał, przywołując m.in. słowa św. Augustyna⁴². Podobnie słowami tego świętego wykładał swym słuchaczom słowa Zbawiciela, że jest On cichy

³⁴ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 87-88.

³⁵ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 88-89.

³⁶ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 89.

³⁷ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 91-92.

³⁸ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 262, 264, 267.

³⁹ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 205-206, 214.

⁴⁰ Zob. Kubicki, *Żywe słowo*, s. 317: „Tak tłumaczy między innymi Teodoret, który dodaje, że rurki, doprowadzające z różnych stron olej do lampy, oznaczają różnorodność, z jaką działa Opatrzność Boża we wszechświecie rozumnym, tj. w życiu człowieka pojedynczego i w życiu całych narodów”.

⁴¹ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 373-375.

⁴² Zob. Kubicki, *Żywe słowo*, s. 454 „Św. Augustyn tak w tej kwestii mówi: «Jak słońca nie widzą ślepi, choć ich swymi promieniami zalewa, tak ciemności ludzkie, spowodowane brakiem mądrości, nie obejmują światła Bożego»”.

i pokornego serca⁴³. Dopowiadał również: „Pokora wymaga umartwienia, bez którego nikt w walce życiowej nie był bezpieczny”. W tym kontekście przywoływał słowa św. Cypriana, który mówił o potrzebie walki, by osiągnąć zwycięstwo⁴⁴. Chrystusowe słowa, że nie każdy, kto Go wzywa, ale ci, którzy pełnią wolę Bożą, wejdą do królestwa niebieskiego, biskup z Sandomierza komentował przy pomocy św. Hieronima, św. Hilarego i św. Jana Chryzostoma⁴⁵. Z kolei słowami Tertuliana, że człowiek powinien oddać Bogu samego siebie, gdyż powstał on na podobieństwo Boże, bp P. Kubicki tłumaczył polecenie Chrystusa, by oddać Bogu, co Boże, a cesarzowi, co cesarskie⁴⁶. Z kolei tłumacząc konieczność służby Bogu, a nie mamonie, odwoływał się do św. Hieronima i św. Augustyna⁴⁷. Gdy wyjaśniał polecenie Chrystusa, by zapatrzeć się na ptaki niebieskie, odwoływał się do myśli św. Ambrożego⁴⁸. Zadanie poszukiwania przede wszystkim królestwa Bożego tłumaczył, nawiązując do św. Augustyna i św. Jana Chryzostoma⁴⁹.

Rozważając wraz ze swymi słuchaczami śmierć Chrystusa, bp P. Kubicki przywoływał wypowiedzi św. Jana Chryzostoma i św. Klementa Aleksandryjskiego⁵⁰. Ukazując zaś im prawdę o zmartwychwstaniu i życiu wiecznym, przywoływał słowa symbolu wiary przypisywanego

⁴³ Zob. Kubicki, *Żywe słowo*, s. 627: „Św. Augustyn słowa Chrystusowe: «Uczcie się ode mnie, żem jest cichy i pokornego serca» podaje w tej formie: Uczcie się ode mnie nie świat stwarzać, nie wyprowadzać z niczego, wszystko widzialne i niewidzialne ani umarłych wskrzeszać, lecz żem cichy i pokornego serca. Chcesz zbudować sobie wielki gmach w niebie, zacznij myśleć o jego fundamencie, jakim jest pokora”.

⁴⁴ Zob. Kubicki, *Żywe słowo*, s. 663: „Św. Cyprian (...) takie robi porównania: «Tam, gdzie nie ma walki, nie może być też zwycięstwa, a po natarciu wojennym rozdają wawrzyny zwycięzcom. Sprawność kapitana okrętu dopiero burza stwierdza, wartość żołnierza – bitwa. Gdzie nie ma próby, tam nie może być doskonałego wykonania. Przy ścieraniu się zdań, wyjaśnia się prawda. Drzewo, które głęboko zapuści korzenie, opiera się burzom. Okręt, który ma silne opancerzenie, nie ulegnie natarciu uderzającym weń falam morskim»”.

⁴⁵ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 249.

⁴⁶ Zob. Kubicki, *Żywe słowo*, s. 399: „Tertulian (...) tak mówi: cesarską podobiznę oddajcie cesarzowi, którą macie na monecie, podobiznę zaś Boską, oddajcie Bogu, a ta jest w duszy człowieka, stworzonej na obraz i podobieństwo Boże. Jak cesarzowi oddajesz pieniądź, przez się nabyty, tak Bogu oddaj siebie samego, urobionego na modłę Bożą”.

⁴⁷ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 322-323.

⁴⁸ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 325.

⁴⁹ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 328, 656.

⁵⁰ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 108-109.

św. Atanazemu⁵¹. Cytował zdanie Tertuliana: „Powstanie przeto ciało całe, to samo, każdego człowieka”⁵². Ukazując boską władzę zmartwychwstałego Zbawiciela, bp Kubicki przywoływał myśl św. Justyna o Chrystusie idącym po morskich falach⁵³. W innym miejscu tłumaczył – na podstawie myśli św. Augustyna – słowa Chrystusa, wypowiedziane po Jego zmartwychwstaniu, że uczniowie już Go nie ujrzą⁵⁴. Również na słowa biskupa Hippony, ale też św. Jana Chryzostoma i św. Bedy Czcigodnego, powoływał się, wyjaśniając spotkanie ze Zmartwychwstałym w Emaus, jak również nawiązując do Eucharystii⁵⁵. Biskup P. Kubicki przywoływał także słowa św. Augustyna, który zestawiał żebraka proszącego o pieniądze z byciem żebrakiem wobec Boga – żebrakiem proszącym Boga o chleb, którym jest sam Chrystus⁵⁶. Przy opowiadaniu o ukazaniu się Zbawiciela uczniom, podczas gdy siedzieli przy stole, powoływał się na św. Augustyna, św. Grzegorza i św. Bedę⁵⁷. Ucząc, że zmartwychwstanie Chrystusa jest fundamentem ludzkiej wiary, przywoływał z kolei słowa św. Augustyna⁵⁸.

Przedstawiając swym słuchaczom prawdę o wniebowstąpieniu, cytował św. Augustyna: „Jeżeli szczerze, jeżeli prawdziwie, jeżeli z pobożnością obchodzimy uroczystość wniebowstąpienia Pańskiego, wznieśmy się sercem ku niebu”⁵⁹. Biskup P. Kubicki, powołując się na słowa

⁵¹ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 47, 58, 421.

⁵² Kubicki, *Żywe słowo*, s. 47.

⁵³ W I Niedzielę po Wielkanocy w 1920 roku bp P. Kubicki mówił: „Tam, gdzie występowało, czyli działało, bóstwo Chrystusa, okoliczność zamkniętych drzwi nie miała żadnego znaczenia, ani nie mogła być przeszkodą, dla której Zbawiciel zmartwychwstały, jako Bóg, nie mógłby wejść do apostołów, których przede wszystkim chciał umocnić w wierze. Św. Justyn mówi tak o tym: Chrystus, idąc po fali morskiej, nie zmienił swego ciała na duchową istotę, lecz użył do tego swojej mocy Bożej. Również własną mocą boską wyszedł z grobu, choć ten był przywalony ciężarem kamienia, tej samej boskiej mocy użył też, gdy wszedł do apostołów przez drzwi zamknięte” (Kubicki, *Żywe słowo*, s. 179).

⁵⁴ Biskup z Sandomierza tłumaczył, że te słowa Chrystusa oznaczają 42 dni, „które upłyną od tej chwili do Wniebowstąpienia Chrystusowego, po którym apostołowie będą się czuć osieroconymi, stąd i smutnymi, ale po życiu doczesnym, które w porównaniu z wiecznością jest krótsze niż błysk światła, niż trzask pioruna i znów Go ujrzą i wtedy radość ich będzie niezmacona” (Kubicki, *Żywe słowo*, s. 186).

⁵⁵ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 768.

⁵⁶ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 272-273.

⁵⁷ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 789.

⁵⁸ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 706.

⁵⁹ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 779.

św. Hieronima – stanowiące komentarz do obietnicy Chrystusa, że pozostanie na zawsze ze swymi uczniami – mówił, że „kto daje obietnicę pozostania ze swymi uczniami aż do skończenia świata, tym samym twierdzi, że oni zawsze będą zwyciężać i że od wierzących nie odstąpi nigdy”⁶⁰. Przywoływał również dłuższy cytat słów św. Cyryla Aleksandryjskiego, który komentował rozłąkę Chrystusa ze swymi uczniami, która nastąpiła w dniu wniebowstąpienia, jak też działalność Apostołów⁶¹. Powoływał się także na słowa św. Augustyna, by uzmysłowić swym słuchaczom, że Chrystus – także po wniebowstąpieniu – udzieli uczniom wszystkich darów, jeśli będą o nie prosić Ojca w Jego imię⁶².

Biskup P. Kubicki pisał o św. Janie ewangelistcie: „Być może, że wśród tych 4 świętych pisarzy św. Jan miał umysł najtęższy i głębiej sięgający, przy specjalnym natchnieniu, od Boga otrzymanym i większy nawet od słusznie podziwianych Augustynów, Tomaszów z Akwinu, Alfonsów Liguorich i innych, choćby jeszcze zdolniejszych od wymienionych”⁶³. Jednocześnie wskazywał na poszukiwania źródeł głębokiego natchnienia św. Jana ewangelisty, które podejmował św. Hieronim, nazwany przez biskupa z Sandomierza „poważnym myślicielem chrześcijańskim”⁶⁴.

Również w kazaniach bp. P. Kubickiego dotyczących Kościoła, jak też postawy życiowej jego członków, nie brakuje odniesień do Ojców Kościoła i pisarzy kościelnych. Tłumacząc, że „jedyną Oblubienicą Chrystusową, prawdziwą Królową jest Kościół katolicki”, przywoływał zdania św. Augustyna, św. Ireneusza i św. Atanazego⁶⁵. Odwoływał

⁶⁰ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 879.

⁶¹ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 190-191.

⁶² Bp P. Kubicki mówił w V Niedzielę po Wielkanocy, że Chrystus zapewniał: „Prawdziwie, najprawdziwiej, najpewniej obiecuję wam, że o cokolwiek prosić będziecie Ojca niebieskiego w imię Moje, da wam. Tu w tej formie, podług twierdzenia św. Augustyna, Chrystus jakby przysiągł, że chce uspokoić serca apostołów, stroskane myślą Jego odejścia. Nie martwcie się przeto zbytnio, uczniowie moi, chce Chrystus przez to powiedzieć, bo, choć Mnie tu nie będzie, wszystko otrzymacie od Ojca Mego” (Kubicki, *Żywe słowo*, s. 197). Zob. też: Kubicki, *Żywe słowo*, s. 201.

⁶³ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 492.

⁶⁴ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 553.

⁶⁵ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 1024-1025. Bp P. Kubicki cytował m.in. następujące słowa św. Augustyna o jedności Kościoła: „Słyszemy tam język Afrykańczyka, Syryjczyka, Greka, Żyda. Każdy język jest inny i one są symbolizowane w różności strojów Królowej. Lecz jak różność ubrania pewną całość i jedność stanowi, tak wszystkie języki jedną głoszą wiarę. Cobyśmy nazwali złotem w tej jedności wiary? Samą mądrość Bożą. Nie ma różności w czystym złocie, choćby w różnych było kawałkach, podobnie

się również do słów Tertuliana, że „krew męczenników była nasieniem nowych Chrystusowych wyznawców”⁶⁶. Z kolei zachętę do poznawania Boga opierał na dłuższej wypowiedzi św. Ambrożego⁶⁷. Biskup z Sandomierza przywoływał także słowa Tertuliana, że „dusza ludzka z natury jest chrześcijańska”⁶⁸.

W swych kazaniach bp P. Kubicki wskazywał na potrzebę troski o własne zbawienie, a powołując się na przestrożę św. Augustyna, przypominał, że „bez nas Bóg nas nie zbawi”⁶⁹. Mówiąc zaś o potrzebie wiary, opierał się na autorytecie św. Jana Chryzostoma i św. Augustyna⁷⁰. Cytował też zachętę biskupa Hippony, by wierni „uznawali naukę Chrystusa, bo inaczej byłiby potępieni za swoje niedowiarstwo, które jest głównym grzechem”⁷¹. Z kolei gdy przywoływał słowa św. Grzegorza i św. Bedy Czcigodnego na temat wiary, która gwarantuje zbawienie, dopowiadał, że musi być ona połączona z uczynkami⁷². Bp P. Kubicki przywoływał opinię św. Grzegorza, który mówił, że „prawdziwą wiarą jest ta, która temu, co wyznaje, nie przeczy czynami”⁷³.

Mówiąc o modlitwie, bp P. Kubicki przytaczał wypowiedzi św. Grzegorza, św. Jana Chryzostoma i św. Ambrożego. Podkreślał też, że „o tej

różne języki opowiadają tę samą mądrość, tę samą moralność, tę samą karność. Rozmałość więc słyszymy w językach, a złoto w myśli”.

⁶⁶ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 462.

⁶⁷ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 438-439.

⁶⁸ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 970.

⁶⁹ W kazaniu na II Niedzielę po Wielkanocy w 1927 roku bp P. Kubicki mówił: „Z tego Chrystusowego symbolu dobrego pasterza, to dla każdego wierzącego płci obojga napomnienie i zachęta, z jaką troskliwością dbać ma o duszę własną, o uszlachetnienie jej kierowniczych zasad życiowych pod przewodnictwem tego, którego Chrystus zostawił tu na ziemi swym zastępcą – Pasterza całego chrześcijaństwa, trzymającego niepodzielnie z Chrystusem, który sam albo przez swych diecezjalnych biskupów szerzy królestwo Chrystusowe w sercach wyznawców swoich. Więc pod tym przewodnictwem każdy winien być pasterzem dla siebie, bo bez nas Bóg nas nie zbawi, jak ostrzega św. Augustyn” (Kubicki, *Żywe słowo*, s. 182).

⁷⁰ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 192-193, 648.

⁷¹ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 819.

⁷² Bp P. Kubicki uczył w 1909 roku w uroczystość Wniebowstąpienia Pańskiego: „Każdy ma prawo, powiada św. Grzegorz, a za nim powtarza tę myśl uczony Beda, mówić: już uwierzyłem, przeto zbawionym będę i dobrze mówi, ale pod warunkiem, jeżeli wiary w czynach swych przestrzega pilnie, wiara bowiem jest wówczas prawdziwą, gdy obyczaje nie stają w poprzek niej” (Kubicki, *Żywe słowo*, s. 780-781).

⁷³ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 791.

ważności modlitwy mówią wszyscy Ojcowie Kościoła⁷⁴. Omawiając natomiast posłannictwo św. Jana Chrzciciela, wzywającego do pokuty, autor *Żywego Słowa* odwoływał się do wypowiedzi św. Grzegorza Wielkiego⁷⁵. W innym miejscu przywoływał słowa św. Jana Chryzostoma, który sakrament pokuty nazywał „lekarstwem na upadki, wyniszczeniem nieprawości, wylaniem łez, ufnością w Bogu, zbroją przeciw szatanowi, mieczem ścinającym mu głowę, nadzieją zbawienia, wyniszczeniem rozpacz, on człowiekowi otwiera niebo, wprowadza do raju i obala szatana”⁷⁶.

Odniesienie trudów doczesności w zestawieniu ze szczęściem wiecznym bp P. Kubicki tłumaczył, przywołując słowa św. Hieronima, Tertuliana i św. Cypriana⁷⁷. Mówiąc zaś w pierwszym dniu Adwentu 1895 roku o Bożym sądzie, biskup z Sandomierza cytował zdanie św. Augustyna: „Cóż uczynisz wobec takiego sędziego, którego oszukać nie możesz”⁷⁸. Tydzień później przywoływał słowa św. Hieronima: „Co na przyszłym sądzie spotka wszystkich, to zaraz po śmierci będzie udziałem wszystkich”. Wspominał też św. Hilarego, który uświadamiał wierzącym, iż po śmierci rozpocznie się czas zapłaty szczęściem lub karą. Zacytował jego słowa: „Nic tam nie będzie odwleczone, dzień sądu będzie wymierzeniem nagrody lub kary”⁷⁹. W innym jeszcze miejscu biskup z Sandomierza cytował słowa św. Jana Chryzostoma nawołujące do pokuty przed dniem sądu Bożego⁸⁰. Przywoływał też słowa św. Grzegorza z Nazjanzu na temat powtórnego przyjścia Chrystusa⁸¹. Przytaczał również opinię Ojców Kościoła co do okresu trwania czyśćca. Mówił więc: „Co do trwania czyśćca Ojcowie Kościoła utrzymują wszyscy jednogłośnie, że poza dniem sądu ostatecznego istnieć więcej nie będzie”⁸². W kontekście wieczności i rzeczywistości piekła cytował z kolei wypowiedzi św. Justyna i św. Ireneusza⁸³. Wspominał również o znaczeniu, jakie ogniu

⁷⁴ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 619.

⁷⁵ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 56.

⁷⁶ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 116.

⁷⁷ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 187, 189.

⁷⁸ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 37. Por. Kubicki, *Żywe słowo*, s. 432.

⁷⁹ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 45.

⁸⁰ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 428.

⁸¹ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 431.

⁸² Kubicki, *Żywe słowo*, s. 58.

⁸³ Przywołując słowa św. Pawła Apostoła, bp P. Kubicki mówił: „Ojcowie Kościoła tę samą głoszą prawdę. Św. Justyn tak mówi o tym przedmiocie: «Jego [diabła] wrzucić należy do ognia z wojskiem jego i z ludźmi, którzy idą za nim, a Chrystus wskazał,

piekielnemu przypisywali Ojcowie Kościoła, a wśród nich św. Hieronim, św. Jan Damasceński czy św. Augustyn, którego zdanie z „Miasta Bożego” biskup przytaczał⁸⁴.

Biskup P. Kubicki – przywołując słowa św. Hieronima – zachęcał do posłuszeństwa rodzicom, na wzór synów Machabeusza⁸⁵. Mówił więc: „Po Bogu, mówi św. Hieronim, Ojcu wszystkich, ojcu ziemskiemu należy się miłość”⁸⁶. W dawaniu wskazań rodzicom odnośnie do wychowania ich dzieci, bp P. Kubicki powoływał się na słowa św. Jana Chryzostoma⁸⁷. Mówiąc zaś o miłości bliźnich i miłości samego siebie, nawiązywał do słów św. Augustyna⁸⁸. Z kolei naukę o cnocie i występku oparł o wskazania św. Grzegorza⁸⁹. W innym miejscu cytował słowa św. Augustyna: „Cóż to jest pycha, jedno przewrotna żądza wywyższenia siebie!”⁹⁰.

Warto dopowiedzieć, że wstęp do swej publikacji, zatytułowany *Zamiast przedmowy*, bp P. Kubicki poświęcił refleksji na temat swej przyjaźni z ks. Rajmundem Mateuszczykiem (1862-1942), któremu zadedykował

że mają być karani na wieki». Św[ięty] zaś Ireneusz: «Do kogokolwiek Pan rzecze: idźcie ode Mnie, ci będą potępieni na wieki, komu zaś powie: Pójdźcie błogosławieni, ci otrzymają królestwo na zawsze»” (Kubicki, *Żywe słowo*, s. 59).

⁸⁴ W kazaniu na IV Niedzielę Adwentu biskup z Sandomierza tłumaczył: „Ojcowie Kościoła i inni uczeni przechylają się raczej, że potępionych czeka ogień prawdziwy, rzeczywisty (...). Są wszakże i tacy Ojcowie Kościoła, jak św. Hieronim, św. Jan Damasceński, którzy tłumaczą, że znaczenie tego ognia należy brać przenośnie (...). Jaka jest natura ognia piekielnego, jaki jest sposób jego działania w mękach potępionych, o tym Pismo Św. nic nie mówi. To tylko jest pewne, że ogień ten będzie narzędziem w rękach Bożych do karania potępieńców. Trudno w dzisiejszym stanie naszych umysłów wyobrazić sobie i przedstawić, jak działa na istoty duchowe, jak może sprawiać im męczarnie, ogień zgotowany dla szatana i jego towarzyszy. Św. Augustyn mówi, że stanie się to «w sposób nadzwyczajny, ale prawdziwy». (...) św. Augustyn w swym «Mieście Bożym» mówi, że ogień piekielny pod wielu względami różni się od ognia materialnego” (Kubicki, *Żywe słowo*, s. 62).

⁸⁵ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 336-338.

⁸⁶ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 338.

⁸⁷ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 71.

⁸⁸ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 282-283.

⁸⁹ W pierwszym dniu 1897 roku bp P. Kubicki mówił w Radomiu: „Cnota tym więcej jest ceniona, im więcej wyzbywa się siebie, a najbardziej szukania oklasków świata i zwracania uwagi drugih. Słuszne i trafne są pytania św. Grzegorza: Czy jest występki, jeśli nie raną, zadaną sobie i drugim? A czym jest cnota, jeśli nie lekarstwem. Stąd własną siłą swoją cnota działa na drugih, od tych serc wprowadza ład i spokój oraz zjednywa im łaskę Bożą” (Kubicki, *Żywe słowo*, s. 588).

⁹⁰ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 298.

swą publikację. We wstępie tym przywołał polecenie św. Ambrożego, by „zreflektować” przyjaciela, który błądzi, a po jego powrocie na właściwą drogę traktować go jak dawniej. Biskup przytaczał zdanie św. Ambrożego: „Jeśli coś nagannego spostrzeżesz w przyjacielu, dyskretnie go strofuj, a gdy Cię nie posłucha, powtórz to publicznie”⁹¹. Przywoływał również jeszcze inne słowa tego świętego: „Przyjaźń, która ustała, nie była nigdy przyjaźnią”. Przyznawał, że je „zapisał do zbioru różnych myśli głębszych, co od pierwszych lat swego samodzielnego życia zwykłem czynić”⁹². W tym samym kontekście bp P. Kubicki cytował myśli św. Augustyna na temat przyjaźni:

Nie dlatego masz kochać przyjaciela, by coś na twoją korzyść świadczył (...). Wtedy nie jego byś kochał, ale to co byś miał od niego. Przyjaciela zupełnie darmo kochać trzeba, dla niego samego, nie dla czego innego (...). Ta jest przyjaźń doskonała, którą kochamy to, co jest wznioślejsze, a nie rzeczy mniejszej wagi (...). Nie każdy, kto cię oszczędza, jest twoim przyjacielem, nie każdy, kto cię przyciera i naciska, jest nieprzyjacielem. Lepiej, gdy się sroży, a kocha cię, niżby, milcząc, miał cię oszukiwać⁹³.

2. Przykłady z biografii Ojców Kościoła przywoływane przez bp. Pawła Kubickiego

Stosunkowo rzadko bp P. Kubicki odwoływał się w swych kazaniach do obrazów z życia Ojców Kościoła i pisarzy kościelnych. O wiele częściej odnosił się do wydarzeń zawartych w biografiach innych świętych⁹⁴. Właściwie odniesienia do biografii Ojców Kościoła dotyczą jedynie św. Augustyna i św. Grzegorza Wielkiego.

Biskup P. Kubicki tłumaczył więc swym słuchaczom: „Człowiek nie znajdzie nigdy szczęścia w żadnej rzeczy stworzonej, która choćby nie wiem, ile była warta, dla tego samego, że jest przemijającą, nie może zapewnić szczęścia sercu ludzkiemu, które pragnie szczęścia stałego na zawsze”. Jako przykład potwierdzający tę prawdę odwołał się do kolei życia św. Augustyna, który „długi okres swego życia stracił na próżno

⁹¹ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 14.

⁹² Kubicki, *Żywe słowo*, s. 16.

⁹³ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 15.

⁹⁴ Kozłowicz, *Działalność kaznodziejska*, s. 109-110.

na szukanie szczęścia w rzeczach doczesnych”. W tym kontekście przywołał również znane powszechnie słowa św. Augustyna o tym, iż niespokojne jest serce człowieka, dopóki nie spocznie w Bogu⁹⁵. Innym razem bp P. Kubicki odwoływał się do słów św. Augustyna, który mówił, że nawrócenie zawdzięczał „czytaniu Pisma św. i pilnemu słuchaniu słowa Bożego, które głosił w tym czasie św. Ambroży”⁹⁶.

W innym miejscu biskup z Sandomierza mówił o wytrwałej modlitwie św. Moniki o nawrócenie jej syna – Augustyna⁹⁷. Wskazując na świętego biskupa z Hippony, uczył:

Nie każdy tak wylbrzymieje jak Augustyn po swym nawróceniu, po którym stał się jakby filarem Kościoła, Jego wielkim doktorem, którego wskazaniami żyją i żyć będą wszystkie pokolenia, aż do skończenia świata. Ale wszyscy możemy na drodze wierności łasce Bożej i zachowywania praw i przykazań Pańskich uszlachetnić się nawet po upadkach, które Bóg nam darował, i duszę swą zbawić⁹⁸.

Biskup P. Kubicki wskazywał również na piękno życia, którego doświadczał św. Augustyn po nawróceniu⁹⁹.

Przemawiając z kolei w uroczystość Trójcy Przenajświętszej, bp P. Kubicki przywoływał znaną powszechnie historię z życia św. Augustyna, który wędrował brzegiem morza, starając się zrozumieć tajemnicę Trójcy Świętej. Miał wówczas spotkać chłopca, który muszelką przelewał

⁹⁵ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 57.

⁹⁶ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 101. W jeszcze innym kontekście bp P. Kubicki pytał: „Kto Augustynowi dorówna w jego krokach, zawsze idących naprzód ku Bogu od chwili, gdy uznał błędy swoje i takowych się wyrzekł? Kto z taką pokorą przyznał się publicznie do dawnych błędów własnych, kto je tak gorzko opłakiwał, jak uczynił to tenże Augustyn, gdy po swym nawróceniu skreślił na piśmie swe błędy w dziele, znanym pod nazwą «Wyznania» św. Augustyna? W «Wyznaniach» swych św. Augustyn upokarza się ciągle, a nigdy nie maleje wielkość jego. Owszem coraz bardziej powiększa się w sercach ludzkich” (Kubicki, *Żywe słowo*, s. 221).

⁹⁷ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 347: „Nieszczęśliwa Monika, ale święta ta matka, ciągle opłakuje Augustyna, dotkniętego błędem herezji i oddanego swawolnemu życiu, które zdawało się, niepowrotnie odsunęły go od prawdy i cnoty. Łzy jej były wyrazem nie rozpacz, lecz ufności w miłosierdzie Boże, a poparte modlitwą, swoje zrobiły. Syn takiej matki nie zginął, odrodził się dla Kościoła i na wszystkie wieki dla całej ludzkości”.

⁹⁸ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 347.

⁹⁹ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 668, 697.

wodę z morza do dołka na plaży. Biskup konkludował tę opowieść: „Lecz jak dołek nie zmieścił w sobie pojemności morza, tak rozum ludzki nie obejmie tajemnicy Trójcy Przenajświętszej”¹⁰⁰.

Biskup P. Kubicki w 1929 roku, wygłaszając kazanie w katedrze sandomierskiej w uroczystość wielkanocną, wspominał o zarazie, która dotknęła Rzym w 591 roku. Mówił o modlitwach zarządzonych wówczas przez św. Grzegorza Wielkiego, które wyprosiły cudowną ingerencję Bożą. Odwoływał się do wielkonocnego okrzyku „Alleluja”, o którym pisał także papież Grzegorz¹⁰¹. Dopowiedzieć warto, że biskup z Sandomierza przywoływał również opis autorstwa św. Hieronima na temat życia św. Pauli i jej towarzyszek¹⁰².

3. Zakończenie

Biskup Paweł Kubicki często wygłaszał kazania, jak sam pisał, „na ambonie (...) najlepiej się czuje dusza moja”¹⁰³. Badający jego twórczość homiletyczną ks. Józef Kozłowicz pisał: „Wielką zaletą kazań bp. P. Kubickiego (...) jest silne powiązanie treści z Pismem Świętym, z orzeczeniami soborów i nauką Ojców Kościoła”¹⁰⁴. Niekiedy w jego kazaniach pojawiają się dłuższe cytaty Ojców Kościoła czy pisarzy kościelnych. Były więc one wcześniej wypisane przez niego ze źródeł lub literatury¹⁰⁵.

¹⁰⁰ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 882.

¹⁰¹ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 711.

¹⁰² W kazaniu wielkanocnym w 1929 roku bp P. Kubicki mówił: „Św. Hieronim opisując życie św. Pauli, wspomina, że zakonnice, jej towarzyszki, wśród równomiernego głosu wspólnej modlitwy, gdy zbliżała się chwila przystępowania do Stołu Pańskiego, w podniesionym tonie wołały: Alleluja”. Zob. Kubicki, *Żywe słowo*, s. 710.

¹⁰³ Archiwum Sióstr Norbertanek w Imbramowicach, Akta bp. Pawła Kubickiego z Sandomierza, Bp P. Kubicki do sióstr norbertanek w Imbramowicach, 20 I 1935 r.

¹⁰⁴ J. Kozłowicz, *Działalność kaznodziejska*, s. 111-112.

¹⁰⁵ Zwracając się do ks. R. Mateuszczyka w 1936 roku, bp P. Kubicki pisał: „Pamiętasz te karteluszkę z moimi bazgrołami, boś był łaskaw na moją prośbę zabierać je z sobą, gdyśmy szli razem na mównicę świętą. Tych karteczek większych lub mniejszych, tych skrawków, zapisanych bezładnie, często w ostatniej chwili, przed wyjściem do kościoła, nazbierało się całe stosy. Nie byłem w życiu skłonny do niszczenia tego rodzaju doraźnych pomocy. Uważałem, że zniszczyć coś, czy do pieca wrzucić, zawsze czas będzie, a wszystko może się kiedyś jeszcze przydać, zwłaszcza gdy zdarzy się wypadek przemawiania, o którym niewiele będzie czasu pomyśleć”. Zob. P. Kubicki, *Żywe słowo*, s. 23-24.

Najczęściej odwoływał się do wypowiedzi (ale także i wydarzeń z życia) św. Augustyna.

Zaznaczyć trzeba, że bardzo rzadko bp P. Kubicki podawał źródła cytatów z Ojców Kościoła. Powoływał się więc na *Miasto Boże* św. Augustyna¹⁰⁶, cytował *Homilię 38 na Ewangelię* św. Grzegorza¹⁰⁷, odwoływał się do „jednej z mów” św. Grzegorza z Nazjanzu¹⁰⁸, jak też przywoływał *199 mów na uroczystość Trzech Króli* autorstwa św. Augustyna¹⁰⁹. Informacje o źródle umieszczał w tekście kazania, a tylko ostatni z przywołanych tu przykładów zapisał w przypisie.

Warto na zakończenie przywołać dłuższy fragment kazania bp. P. Kubickiego, który 1 stycznia 1927 roku mówił w Klimontowie:

Gdybyśmy, Ukochani, sięgnęli do orzeczeń najwybitniejszych chrześcijańskich umysłów, znajdziemy tam niewyczerpaną kopalnię o rzeczach wiary. W oczach Bożych, mówi św. Augustyn, nie ten wart więcej, kto więcej złoży srebra w ofierze (czyli drogocennych rzeczy), lecz kto więcej wiary wniesie w życie swoje. Cóż to jest wiara, pyta tenże Doktor Kościoła, jak nie uznawanie za prawdę tego, czego się okiem nie dojrzy, co się nie da uchwycić umysłem człowieka. Inaczej byłoby poznanie naturalne, nie wiara. Wiaro! Woła św. Ambroży, tyś więcej warta nad wszelkie bogactwa, tyś mocniejsza nad wszelkie siły fizyczne, ty więcej masz w sobie pierwiastka leczniczego, nad wszelkie zabiegi medyków. Wtedy tylko mamy prawo nazywać się wiernymi, czyli wierzącymi, gdy to, co w stosunku do życia nadprzyrodzonego wymawiamy usty, dokonujemy czynem, mówi św. Grzegorz. My zaś w życiu praktycznym ciągle wywracamy porządek właściwy¹¹⁰.

Bibliography

Archives

Archiwum Sióstr Norbertanek w Imbramowicach.
Akta bp. Pawła Kubickiego z Sandomierza.

¹⁰⁶ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 62.

¹⁰⁷ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 373.

¹⁰⁸ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 431.

¹⁰⁹ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 644.

¹¹⁰ Kubicki, *Żywe słowo*, s. 594.

Sources

- Kubicki P., *Bojownicy kapłani za sprawę Kościoła i Ojczyzny w latach 1861-1915*, cz.1: t. 1-3, Sandomierz 1933; cz. 2: t. 1-4, Sandomierz 1936-1938; cz. 3: t. 1-4, Sandomierz 1939-1940.
- Kubicki P., *Kazanie wygłoszone dn[ia] 16. VI. 1935 r. w czasie Marjańskiego Kongresu Róż[ancowego] przed kość[iolem] Matki B. Ostrobramskiej we Lwowie*, Lwów 1936.
- Kubicki P., *Mowa wypowiedziana w Łukawie 25 stycznia b.r. przez ks. Kanonika Pawła Kubickiego na pogrzebie śp. ks. Mikołaja Moleckiego, prałata katedry sandomierskiej, proboszcza parafii Łukawa*, „Kronika Diecezji Sandomierskiej” 11/2 (1918) s. 17-23.
- Kubicki P., *Żywe słowo na ambonie i poza amboną*, t. 1, Sandomierz 1937.

Studies

- Beksiński J., *Studium homiletyczne dorobku kaznodziejskiego księdza biskupa Pawła Kubickiego*, Warszawa 1981, mps.
- Jop F., *Ksiądz Biskup Paweł Kubicki*, „Kronika Diecezji Sandomierskiej” 57/5 (1964) s. 99-118.
- [Jop F.] X. F. J., *Paweł Kubicki Biskup Sufragan Sandomierski. Żywe Słowo na ambonie i poza amboną* [rec.], „Kronika Diecezji Sandomierskiej” 30/11 (1937) s. 335-336.
- Kucz J., *Myśl teologiczna w kazaniach księdza biskupa Pawła Kubickiego*, Lublin 2000, mps.
- Kozłowicz J., *Działalność kaznodziejska biskupa Pawła Kubickiego. Studium homiletyczne*, Lublin 1976, mps, Archiwum Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, sygn. T.m. 1053.
- Warso A., *Biskup Paweł Kubicki – konsekратор kościoła w Jastrzębiu*, w: *Udając się do Jastrzębia. Protokół wizytacji biskupiej parafii Jastrząb w 1931 r.*, red. A. Warszo, Jastrząb 2021, s. 15-120.
- Warso A., *Biskup Paweł Kubicki – pomysłodawca i założyciel radomskiego „Domu Opieki” przy ul. Kozienickiej*, w: *Stulecie zapisane miłosierdziem. Historia Zgromadzenia Sióstr Matki Bożej Miłosierdzia w Radomiu*, red. M. Krawczyk, Radom 2019, s. 27-51.
- Warso A., *Biskup Paweł Kubicki jako kaznodzieja*, „Nasza Przeszłość” 114 (2010) s. 197-226.
- Warso A., *Budowa Domu Księżąt Emerytów w Sandomierzu w latach 1926-1930*, „Studia Sandomierskie” 13/3 (2006) s. 23-50.
- Warso A., *O pracy księdza Pawła Kubickiego (1871-1944) w parafiach diecezji sandomierskiej*, w: *Musicam sacram dilexit. Księga pamiątkowa dedykowana Księdzu Henrykowi Ćwiekowi profesorowi wyższych seminariów duchownych w Sandomierzu i Radomiu. Studia i materiały*, red. M. Jagodziński – S. Kowalik – A. Wąsik, Radom 2017, s. 175-196.
- Wójcik W., *Bp Paweł Kubicki (1871-1944)*, „Studia Theologica Varsaviensia” 8/2 (1970) s. 253-286.